

Komunitní péče

Mgr. Martina Pluháčková

The background of the slide features several light gray, wavy, horizontal lines that sweep across the lower right portion of the frame, creating a sense of movement and depth.

Komunitní péče

- není v našich podmínkách novým „suboborem“
- nejvyšší úrovně zatím dosáhla v meziválečném období – vývoj přerušen poválečnými lokálními politickými změnami a globálními tendencemi medicionalizace a institucionalizace
- **medicionalizace** = označování některých (dříve běžných) životních jevů a procesů za hodných zájmu medicíny – podává informace a pomáhá je medicínským způsobem vyřešit
- teprve až po roce 1989 se u nás začíná v praxi rozvíjet jeden z významných prvků KP – domácí péče
- u nás dobře rozvinuty – např. domácí péče, kom. péče o seniory

Definice komunity

- „lidé, kteří žijí v **geograficky definované oblasti** a mezi nimiž existují **vzájemné sociální vazby** (ve smyslu příbuzenství, přátelství či známosti a také ve smyslu účasti na aktivitách komunity a některých formách ekonomické směny, např. nakupování zboží a služeb, práce pro místní zaměstnavatele apod.) a kteří jsou citově vázáni k sobě navzájem a k místu, kde žijí.“
(Mattessich, Monsey, Roy, 1997 in Matoušek 2003)

Definice komunity

- „komunita je vymezena **hranicemi** (geografické, politické, ekonomické nebo sociální), postavena na **pilířích** (sdílené hodnoty, společné kulturní dědictví, společné zájmy, společné problémy) a má **strukturu** (tj. formální a neformální organizace)“ (Mattessich, Monsey, Roy, 1997 in Matoušek 2003)

Definice komunity

- „Komunita je místo, kde člověk může získávat **emocionální podporu**, ocenění a **praktickou pomoc** v každodenním životě.“ (Hartl, 1997)

Charakteristiky (vyváženě žijící) komunity

- společný základ sdílených hodnot
- vyznačuje se vzájemnou péčí, důvěrou a týmovou prací
- má rozvinutou efektivní vnitřní komunikaci
- usnadňuje lidem účast na veřejných věcech
- vytváří si vlastní identitu, záměry
- vytváří si vnitřní i vnější vazby
- vychovává, je schopná předávat hodnoty další generaci
- má vyvážené institucionální uspořádání

Základní typologie komunity

- komunita **občanská**: společenství osob, které ve společném prostoru vykonávají každodenní aktivity
- komunita **výchovná**: společenství osob, které se zaměřuje na sebepoznání, nácvik dovedností, postojů
- komunita **terapeutická**: specifická forma organizace léčebné instituce, která umožňuje otevřenou komunikaci všech členů instituce včetně pacientů a jejich spolurozhodování a podílení se na léčbě
- **spirituální komunita**: společenství osob, které sdílí podobné myšlenky a ideje a snaží se společně o spirituální rozvoj, někdy i žijí ve společném prostoru

Komunitní práce x Komunitní péče

- **komunitní práce** = metoda směřující k vyvolání a podporování změny v rámci místního společenství
- **znaky kom. práce:**
  - pro řešení problémů a pro navození změny v místním společenství
  - vztahuje problémy jedinců a skupin ke zdrojům a možnostem místní komunity
  - zapojuje do řešení problémů a do rozhodování a života komunity její občany, stejně tak jako místní organizace a instituce
  - vede k přerozdělování a sdílení zdrojů, odpovědnosti a kompetence
  - rozšiřuje možnosti lidí ovlivňovat to, co se s nimi děje

Komunitní práce

- pod pojmem komunitní práce rozumíme:
  - **přístup** k lidem, proces, jak je aktivizovat, aby se sami postarali o řešení problému
  - **projekt**, jak vyřešit určitý konkrétní problém
- metoda velmi **univerzální** – lze jí řešit místní problémy v oblasti sociálních služeb a zdravotní péče, etnického napětí, vzdělávání, ale i sousedských vztahů, životního prostředí aj.

Komunitní péče

- směřování k takovému uspořádání služeb (zejména zdravotních a sociálních, ale např. i vzdělávání, doprava apod.) pro skupiny „na okraji“ (osoby hendikepované, seniory, duševně nemocné aj.), aby mohli zůstat se svým hendikepem ve své komunitě a žít v ní plnohodnotný život

Komunitní péče

- služby doplňující primární péči, jsou určitou alternativou specializované a institucionalizované péče poskytované na regionální úrovni
- orientována více na skupiny a celé komunity, činnosti vycházejí z potřeb komunity

Historie komunitní práce

- v zahraničí za období vzniku považována 2. polovina 19. století – souvisí s rozpadem tradičních komunit v důsledku industrializace a urbanizace
- Samuel Augustus Barnett (vikář anglikánské církve) – vzájemná praktická pomoc farníků, zkoumání příčin chudoby, univerzita Toynbee Hall
- první organizace pracující formou komunitní práce:
  - The Charity Organization Societies (1877)
  - New York Association for Improving the Condition of the Poor (1843)
  - zapojení dobrovolníků (friendly visitors) – navštěvovali chudé, nezaměstnané, podpora soběstačnosti

Historie komunitní práce

- konec 19. století – živelný vznik komunitních center – Oxford House (1884, Londýn), „Sousedský spolek“ (1886, New York)
- útlum ve 30. letech v období světové hospodářské krize
- potřeba nových dovedností, potřeba práce v širším kontextu (s rodinou, neformálními skupinami, vůdci komunity)

Historie komunitní práce

- 60. léta 20. století:
  - prioritami multirasová a ekonomická spravedlnost
  - problémy, které s sebou přináší vzrůstající blahobyť na straně jedné a chudoba a diskriminace přetrvávající v určitých částech společnosti, zejména mezi migranty na straně druhé
  - vznikala síť extramurálních služeb (chráněné bydlení, chráněná práce, stacionáře, kluby apod.)

Historie komunitní práce

- další desetiletí 20. století:
  - komunitní práce jako obor na VŠ
  - úloha kom. pracovníků se zvyšuje – zaměstnanci veřejné správy a neziskových organizací
- současné trendy:
  - pomáhat okrajovým skupinám k začlenění do komunity, ale také podporovat obyvatele komunity k participaci na řešení problémů v různých oblastech života

Historie komunitní práce v ČR

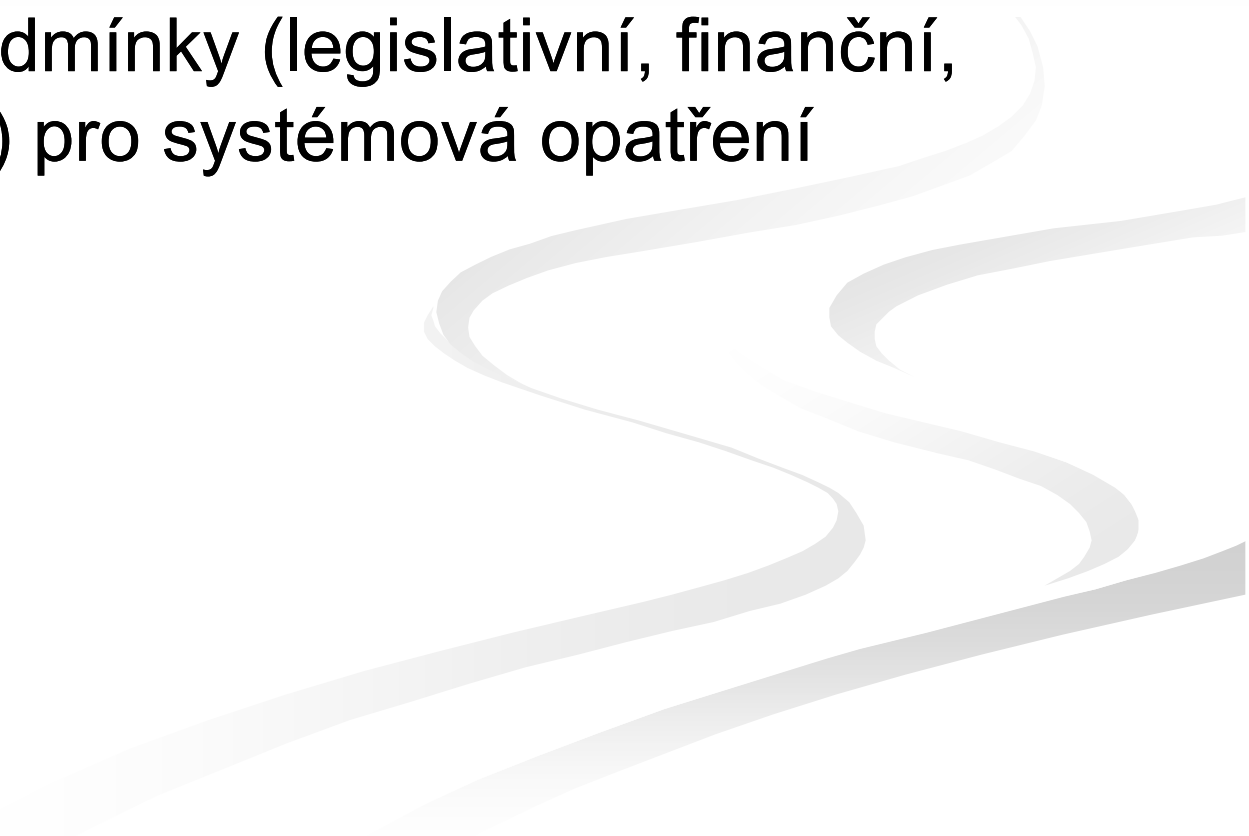
- o historii kom. práce v ČR lze hovořit velmi obtížně – „práce pro komunitu“ měla ideologický podtext – v současné době jedna z hlavních překážek rozvoje komunitní péče v ČR
- kom. práce v pravém slova smyslu (blízká euroamerickému pojetí) se u nás rozšiřuje až od začátku 90. let především díky působení nestátních neziskových organizací

Komunitní práce v ČR

- limitující podmínky:
  - malá připravenost lidí pospolu řešit společné problémy
  - očekávání obyvatel komunity, že k řešení problémů na místní úrovni jsou určeni jiní lidé než oni
  - převládající nastavení úřadů spíše na „řízení lidí“ než na podporu participace při řešení problémů („pasivní občan = dobrý občan“)

Komunitní práce v ČR

- limitující podmínky:
    - omezené množství finančních prostředků
    - chybějící podmínky (legislativní, finanční, organizační) pro systémová opatření
-

Typy organizací

- **komunitní nadace:** sdružuje majetek – nadační jmění (především od dárců z místní komunity) za účelem rozdělování výnosů z majetku organizacím nebo jednotlivcům, kteří se podílejí na rozvoji komunity
- **komunitní koalice:** sdružení neziskových organizací s cílem zmapovat neziskové organizace v dané lokalitě, vytvořit podmínky pro partnerské vztahy uvnitř této koalice a pak i navenek (vůči státu, místní správě, médiím apod.)

Typy organizací

- **org. zaměřené na komunitní práci v sociální a zdravotní sféře:** snaha o jiné pojetí (efektivnější, více respektující potřeby člověka – klienta) a organizování zdravotních či sociálních služeb v dané komunitě, často také o deinstitucionalizaci a vzdělávání poskytovatelů služeb, pomáhají ke vzniku center pro poskytování takových služeb, které zatím v komunitě chybějí (např. denní centra, domy na půli cesty)

Typy organizací

- organizace zaměřené na ochranu životního prostředí
- informační a kulturní centra
- komunitní akce: napomáhají k identifikaci obyvatel se svou komunitou

KP v zahraničí - trendy a výhledy

- v Evropě mají organizace pracující formou komunitní práce na rozdíl od ČR dlouhou tradici, pro realizaci činnosti mají k dispozici nesrovnatelně více finančních prostředků i dobrovolníků
- dostupnost, bezbariérovost, důraz na prevenci problémů, přizpůsobivost novým podmínkách (novým klientům, nově vznikajícím problémům)

Proces komunitní práce

- 1. zjišťování a analýza potřeb:
  - SWOT analýza
  - znaky „dobrého problému“:
    - specifický a konkrétní
    - vyřešitelný v kratším časovém horizontu
    - lidé ho berou „za svůj“, jsou schopni se angažovat a zmobilizovat k řešení
    - daří se identifikovat klíčovou osobu, která má podstatný vliv na vyřešení problému a která je dostupná

Proces komunitní práce

- 2. plánování
  - formulovat cíl procesu, prostředky vedoucí ke změně, odhadnout časovou, finanční a personální náročnost a zvolit vhodné metody implementace = projekt
  - pomáhá ujasňovat skutečnosti důležité pro úspěšnou realizaci procesu změn pro samotné realizátory, důležitý pro vnější reprezentaci (pro občany, novináře, dárce finančních prostředků, představitele veřejné správy)

Proces komunitní práce

- dobrý projekt obsahuje:
  - informace o realizátorovi projektu
  - formulaci problému nebo potřeby
  - cíle projektu (konkrétní a měřitelné)
  - cílovou skupinu
  - popis projektu – popis aktivit, jejich harmonogram a personální plán
  - spolupracující organizace
  - způsob vyhodnocení a dokumentování
  - rozpočet

Proces komunitní práce

- 3. realizace plánu:
  - krátkodobé a střednědobé plánování aktivit
  - průběžné vyhodnocování aktivit (cílovou skupinou, dárci, realizačním týmem)
- 4. vyhodnocení:
  - zda se očekávání naplnilo?
  - metody hodnocení:
    - dotazníky, průběžné a závěrečné zprávy, návštěvy na místě, evaluace, diskuse